

РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ З ВПРОВАДЖЕННЯ ЕНЕРГОЕФЕКТИВНИХ ЗАХОДІВ НА РІВНІ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Зміст:

Вступ:	2
Розділ 1. Врахування діючого нормативно-правового поля при впровадженні заходів з енергоефективності.	4
Розділ 2. Налагодження роботи системи енергетичного менеджменту – першочергове завдання для досягнення енергоефективності в громадах.	6
Розділ 3. Фактори впливу для досягнення максимального ефекту з підвищенні енергоефективності на рівні територіальної громади:.....	11
Розділ 4: Шляхи та можливості для впровадження громадами ергооефективних заходів:..	14
Розділ 5: Зразки документів	21
При підготовці матеріалів використанні наступні відкриті джерела інформації:.....	34

Вступ:

В сучасному світі, переважна більшість видів діяльності всіх соціальних та економічних суб'єктів (населення, бізнес, державний сектор) потребують енергії. Згідно з прогнозом Міжнародного Енергетичного Агентства (International Energy Agency) до 2040 року споживання енергії збільшиться ще на 30% через суттєве підвищення енергопотреби в країнах, що розвиваються. При цьому, передовим центром впровадження енергоефективності є сьогодні і залишатиметься надалі Європейський Союз.

Отримавши в червні 2022 року статус кандидата на членство в ЄС Україна юридично закріпила своє європейське майбутнє, а підготовка до членства передбачатиме завершення всеохоплюючої трансформації всіх сфер. Серед них однією із пріоритетних є, безумовно, енергоефективність та енергозбереження на рівні європейської стандартів.

Після ратифікації 14.07.2016 року Паризької кліматичної угоди Україна приєдналась до цієї міжнародної ініціативи протидії глобальному потеплінню, однією з головних причин якого вважається зростання викидів парникових газів в атмосферу. Основне завдання Паризької угоди – утримання приросту глобальної середньої температури в межах 1,5-2 градусів Цельсія вище індустріальних рівнів. Відповідно до договору його учасники зобов'язуються знижувати парникові викиди по відношенню до показника за 1990 рік шляхом Національно визначених внесків (НВВ).

Відповідно до Другого національно-визначеного внеску (НОВ2) Україна націлена знизити викиди CO₂ на 65% до 2030 року від рівня 1990 року. Даний внесок України до Паризької угоди – це, по суті, концепція розвитку держави для досягнення екологічно і економічно доцільних перевтілень в усіх секторах економіки: енергетиці, промисловості, транспорті, будівлях, сільському і лісовому господарствах та управлінні відходами.

Військові дії в Україні, на жаль, вносять корективи у реалізацію даної концепції, але ні в якому разі не можуть завадити руху держави в даному напрямку. На Конференції з відновлення у Лугано (Швейцарія), Україна представила план будівництва 30 ГВт "зеленої" енергетики до 2032 року, що потребуватиме \$130 млрд інвестицій. План Відновлення спрямований на прискорення стійкого економічного зростання, енергетичну незалежність та Зелений курс.

План відновлення України, представлений в Лугано, на першому етапі до кінця 2022 року передбачає підвищення енергоефективності в секторі будівель на 5% (шляхом здійснення маловитратних заходів в існуючих будівлях та відбудови зруйнованих будівель до високого класу енергоефективності).

На етапі відновлення економіки 2023-2025 роки в плані ставиться завдання запровадження та забезпечення постійного вдосконалення системи енергетичного менеджменту на державному і муніципальному рівні, а також на підприємствах, зокрема відповідно до вимог стандартів та міжнародних угод - Підвищення енергоефективності в секторі будівель на 13% (шляхом відбудови зруйнованих будівель до рівня NZEB та термомодернізації найбільш енерговитратних будівель).

В умовах децентралізації органи місцевого самоврядування отримують все більше повноважень та ресурсів для ефективного управління у всіх сферах суспільного життя, і сфера енергоефективності в силу вищезазначеного має стати однією із пріоритетних для реформування. Основою для впровадження енергоефективності в муніципальних будівлях має стати інвентаризація та створення відповідної бази даних принаймні з базовими технічними та енергетичними параметрами. На основі цієї бази даних будівлі мають бути

USAID

ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

пріоритезовані та розроблені відповідні плани заходів і програми щодо їх реновації, представникам ОМС бажано пройти навчання щодо запровадження енергоменеджменту в громадах. Розробка та проведення тренінгів і популяризація енергоефективності та наявних інструментів реалізації проектів серед органів влади та місцевого самоврядування відбуватиметься в тому числі у кооперації держави з міжнародними донорами.

Саме тому діяльність по підвищенню інституційної спроможності територіальних громад в сфері енергоефективності є в числі пріоритетних на найближчі роки і дані рекомендації також покликані допомогти представникам ОМС налагодити системну роботу по цьому напрямку у своїх радах. Робота команди Проекту USAID «ГОВЕРЛА» буде спрямована на допомогу громадам в імплементації законодавства в сфері енергоефективності, поширення кращих муніципальних практик, розробку і проведення циклу навчальних заходів, надання консультативної і практичної допомоги у запровадженні дієвих систем енергоменеджменту, енергомоніторингу, підготовці програмних документів.

USAID

ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

Розділ 1. Врахування діючого нормативно-правового поля при впровадженні заходів з енергоефективності.

Нормативно-правові акти, які діють у країні та стосуються сфери енергоефективності можна умовно поділити на два типи:

1) *такі що встановлюють цілі або загальні принципи.* Як правило, це Закони України і до основних із них можна віднести наступні: «Про енергетичну ефективність будівель», Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо розвитку виробництва біометану», «Про ринок електричної енергії», «Про альтернативні джерела енергії», «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо стимулювання заходів з енергозбереження», "Про запровадження нових інвестиційних можливостей, гарантування прав та законних інтересів суб'єктів підприємницької діяльності для проведення масштабної енергомодернізації", "Про комерційний облік теплової енергії та водопостачання", «Про житлово-комунальні послуги», «Про Фонд енергоефективності».

До цього ж типу нормативно-правових актів можна віднести акти Уряду, які окреслюють рамки подальшого розвитку, в даному випадку це «Енергетична стратегія України на період до 2035 року».

2) *такі що встановлюють конкретні методи, правила та процедури.* Як правило це підзаконні акти та нормативні акти нижчого порядку, наприклад Постанова КМУ від 23 грудня 2021 року № 1460 «Про впровадження систем енергетичного менеджменту», Постанова КМУ 1099 «Щодо порядку обрання та звільнення членів наглядової ради Фонду Енергоефективності», Постанова КМУ від 21.10.2015 № 845 "Про затвердження Примірною енергосервісного договору" та ін.

29 грудня 2021 року розпорядженням Кабінету Міністрів України схвалено Національний план дій з енергоефективності на період до 2030 року, відповідно до даного документу передбачається скорочення споживання енергії за енергоефективним сценарієм у 2030 році на 22,3% (первинна енергія) та 17,1% (кінцева енергія) відносно Базового сценарію. Прийнято розпорядження Кабінету Міністрів України від 29.12.2021 № 1803-р "Про затвердження Національного плану дій з енергоефективності на період до 2030 року" та план заходів з реалізації у 2021-2023 роках Національного плану дій з енергоефективності на період до 2030 року.

В цілому можна сказати, що станом на сьогодні вже прийнято ключове законодавство для впровадження заходів з енергоефективності на рівні територіальних громад. 03 серпня 2022 року набрав чинності Закон України №2392-IX «Про внесення змін до деяких законів України щодо створення умов для запровадження комплексної термомодернізації будівель»¹, який сприятиме реалізації проектів із впровадження енергоефективних заходів та термомодернізації будівель.

Закон запроваджує комплексний підхід щодо формування політики у сфері енергоефективності будівель та має на меті створення національної бази даних енергетичних та експлуатаційних характеристик будівель, надає можливість поетапного фінансування Фондом енергоефективності проектів термомодернізації, здійснення часткової, а не комплексної, енерго- та термомодернізації, впроваджує систему енергетичного менеджменту в будівлях тощо.

Даним Законом запроваджується функціонування систем енергетичного менеджменту щодо будівель бюджетних установ. Так в статті 12-1 зазначається, що з метою організації

¹ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2392-20#Text>

USAID

ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

та здійснення енергоефективних заходів у будівлях **підлягають впровадженню та функціонуванню системи енергетичного менеджменту будівель, зокрема, у таких бюджетних установах:**

- 1) апаратах і територіальних органах міністерств, інших центральних органів виконавчої влади, інших державних органів, юрисдикція яких поширюється на всю територію України;
- 2) апараті Ради міністрів Автономної Республіки Крим, апаратах органів виконавчої влади Автономної Республіки Крим, обласних, Київській та Севастопольській міських, районних, районних у місті Києві державних адміністраціях;
- 3) підприємствах, установах та організаціях, що належать до сфери управління органів державної влади;
- 4) **органах місцевого самоврядування.**

Важливо відмітити, що згідно пункту 3 статті 12 даного Закону, органи місцевого самоврядування впроваджують системи енергетичного менеджменту щодо будівель, видатки на утримання яких здійснюються за рахунок коштів місцевого бюджету, **відповідно до примірного положення, що затверджується Кабінетом Міністрів України, з урахуванням структури, визначеної частиною другою статті 12.**

Цим же Законом (розділ II, Прикінцеві та перехідні положення) перед органами місцевого самоврядування ставляться конкретні завдання та окреслюються відповідні часові рамки для їх реалізації:

протягом 36 місяців з дня набрання чинності цим Законом забезпечити здійснення у встановленому порядку сертифікації енергетичної ефективності будівель, визначених абзацом тридцять третім підпункту 4 пункту 6 розділу I цього Закону;

протягом 48 місяців з дня набрання чинності цим Законом забезпечити здійснення у встановленому порядку сертифікації енергетичної ефективності будівель, визначених абзацом тридцять четвертим підпункту 4 пункту 6 розділу I цього Закону;

протягом 42 місяців з дня набрання чинності цим Законом забезпечити проведення у встановленому порядку обстеження технічних установок будівель, визначених абзацом п'ятим підпункту 9 пункту 6 розділу I цього Закону.

Також Закон України №2392-IX вносить зміни до законів що регулюють сферу енергетичної ефективності будівель зокрема "Про енергетичну ефективність будівель", "Про Фонд енергоефективності", а також Закону України "Про місцеве самоврядування в Україні" та деяких інших законів.

Зокрема стаття 30 Закону України "Про місцеве самоврядування в Україні" доповнена додатковими повноваженнями для органів місцевого самоврядування: пункт а, 1-1 «забезпечення функціонування системи енергетичного менеджменту, зокрема щодо будівель бюджетних установ». Реалізація даного повноваження дещо ускладнена умовами війни і потребує системного підходу, навчання кадрів та прийняття відповідних рішень.

Сподіваємося, що підготовлені експертами Проєкту USAID «Підвищення ефективності роботи та підзвітності органів місцевого самоврядування» («ГОВЕРЛА») рекомендації для органів місцевого самоврядування допоможуть запровадити ефективні системи енергетичного менеджменту та сприятимуть впровадженню енергоефективних заходів у бюджетних установах на рівні територіальних громад та відповідно дозволять зекономити кошти та швидше досягти енергетичної безпеки.

Розроблені рекомендації є продовженням серії підготовлених експертами Проєкту «ГОВЕРЛА» матеріалів, а саме:

USAID

ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

- 1) покрокового алгоритму дій для органів місцевого самоврядування для запровадження у громадах системи енергоменеджменту, з яким можна ознайомитися на сайті Децентралізація за посиланням <https://decentralization.gov.ua/news/15209>
- 2) збірнику дієвих прикладів щодо впровадження систем енергетичного менеджменту та енергоефективних заходів на рівні територіальних громад.

Розділ 2. Налагодження роботи системи енергетичного менеджменту – першочергове завдання для досягнення енергоефективності в громадах.

2.1. Актуальність запровадження системи енергетичного менеджменту

Вирішення проблем управління енергією на місцевому рівні сприятиме підвищенню енергетичної безпеки, збереженню довкілля та забезпеченню сталого розвитку не тільки окремої місцевості але і всієї країни. Ефективне та ощадливе використання енергетичних ресурсів, а також надання якісних енергетичних послуг є одним з пріоритетних завдань і найбільших викликів для новоутворених територіальних громад в умовах військової агресії та недостатнього наповнення місцевих бюджетів.

Старий житловий фонд, енергозатратні комунальні підприємства, немодернізовані об'єкти соціальної, медичної, освітньої сфери – проблеми, які поглинають лівову частку бюджету громад, стримуючи розвиток та економічне зростання. Тому кожна громада має сьогодні думати, як ефективно використовувати свої ресурси та максимально скорочувати витрати на енергоносії в бюджетних установах, а впровадження системи енергоменеджменту стає одним із першочергових завдань у реалізації політики сталого енергетичного розвитку територіальних громад.

Енергетичний менеджмент - це система управління, що визначає енергетичну політику, цілі, енергетичні завдання та управлінські рішення, спрямовані на їх досягнення, передбачає інформаційні, організаційні, кадрові, фінансові та технічні заходи щодо планування і управління ефективністю споживання енергетичних ресурсів.

Енергетичний менеджмент надає можливість громаді проаналізувати стан енергозабезпечення і енерговикористання, здійснювати щоденний контроль і управління енергоспоживанням, визначити потенціал економії енергоресурсів, впровадити процедури планування та ефективно приймати рішення в сфері енергетичного функціонування громади, запровадити комплексні енергозберігаючі заходи, забезпечити значну економію на оплаті комунальних послуг (до 10% скорочення енергоспоживання при налагодженні енергоефективної експлуатації об'єктів).

Серед основних етапів впровадження системи енергетичного менеджменту (СЕМ) варто відмітити наступні:

- документування і розроблення СЕМ;
- підвищення кваліфікації персоналу;
- запуск роботи СЕМ;
- моніторинг та оцінка показників діяльності;
- забезпечення поліпшення СЕМ.

2.2. Проведення аналізу поточної ситуації та інвентаризація будівель.

Для того щоб налагодити в громаді ефективну систему постійного моніторингу витрат на енергоносії та аналізу енергоспоживання необхідно виконати наступну підготовчу роботу:

1. Провести інвентаризацію закладів та установ щодо аналізу стану споживання будівлями енергоресурсів (в тому числі вивчити стан будівель і внутрішньо-будинкових інженерних систем будівель тощо);

2. Зібрати наступну основну інформацію:
 - рік будівництва;
 - будівельна категорія об'єкту;
 - загальна площа підлоги (м²);
 - впроваджені заходи з енергозбереження;
 - витрати на енергію;
 - прорахувати питоме споживання енергії (річне споживання / площа підлоги = кВт/м²рік - це дозволить оцінити енергоефективність будівель);
3. Провести комплексний аналіз показників енергоспоживання будівлями з розподілом по видах енергоресурсів і групах споживачів (провести порівняння з будівлями тієї ж категорії та порахувати відхилення у % від розрахованого контрольного показника);
4. Зробити рейтинг будівель в громаді за споживанням енергії;
5. Визначити пріоритетні (найбільш неефективні) будівлі для впровадження енергоефективних заходів;
6. Розробити рекомендації щодо впровадження енергоефективних заходів в пріоритетних будівлях;
7. Розпочати систематичний енергетичний моніторинг споживання енергоносіїв у будівлях.

2.3. налагодження роботи системи енергетичного менеджменту на рівні територіальної громади.

Насамперед варто відмітити, що впровадження системи енергетичного менеджменту надає можливість громаді:

- впровадити сучасні інструменти керування та ефективного управління енергоспоживанням;
- зменшити витрати бюджетних коштів на оплату енергоресурсів;
- можливість залучення додаткових зовнішніх фінансових ресурсів;
- створення в громаді комплексного підходу до реалізації заходів з енергоефективності.

налагодження системи енергоменеджменту передбачає розробку та прийняття рішенням ради пакету необхідних документів, що регламентують діяльність служб енергоменеджменту та політику реалізації заходів з енергоефективності на рівні громади, зокрема:

- Положення про службу енергетичного менеджменту та проведення постійного енергомоніторингу;
- Посадові інструкції енергоменеджерів;
- Порядок прийняття управлінських рішень щодо підвищення ефективності енергоспоживання;
- Положення про матеріальне заохочення енергоефективності.

Ці документи не є універсальними, їх слід адаптувати залежно від розміру громади, завдань та цілей, що стоять перед підрозділом з енергоменеджменту, та залучених до цього процесу працівників. наявність політичних і регламентних документів, що стосуються місцевої енергетики, гарантує як тривалість обраного політичного курсу на сталу енергетику, так і забезпечення безумовного виконання цієї політики незалежно від можливих політичних і кадрових змін.

Детальний покроковий алгоритм впровадження системи енергоменеджменту у громадах розроблений експертами Проєкту USAID «Підвищення ефективності роботи та підзвітності

USAID

ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

органів місцевого самоврядування» («ГОВЕРЛА») та представлений на сайті Децентралізація за посиланням <https://decentralization.gov.ua/news/15209>

Відділ (сектор або посада) енергетичного менеджменту в органі місцевого самоврядування може бути створено як у складі одного з існуючих підрозділів виконавчого комітету (наприклад, у відділі або управлінні економіки чи житлово-комунального господарства) так і як самостійний підрозділ. Також він може функціонувати у складі комунальних підприємств та агенцій.

Переважно енергоменеджери працюють у штаті підрозділів економіки чи комунально-житлового господарства. Рідше енергоменеджер або відповідна структура є самостійною одиницею у складі міської (селищної, сільської) ради. Повноваження осіб, відповідальних за енергоменеджмент (енергоменеджерів та тих, хто виконує їхні функції додатково до основних), необхідно прописувати у відповідних посадових інструкціях.

Серед основних обов'язків енергоменеджера варто відмітити наступні:

- моніторинг споживання енергоресурсів;
- аналіз споживання і нормування витрат енергоресурсів;
- організація енергетичних обстежень;
- розроблення заходів з енергозбереження;
- організація і контроль за впровадженням програми енергозбереження;
- моніторинг ефективності заходів з енергозбереження;
- ведення нормативних документів з енергозбереження.
- пошук та вивчення кращих практик енергоефективності та реплікація передового досвіду в громаді

Реалізація даних кроків допоможе громаді здійснювати щоденний моніторинг енергоспоживання, визначити потенціал економії та необхідні інвестиційні витрати, здійснити подальше впровадження найважливіших запланованих заходів з енергоефективності та забезпечити зворотній зв'язок щодо ефективності проведення термомодернізації будівель.

Створення системи енергоменеджменту починається із запровадження енергомоніторингу, тобто регулярного збирання даних про споживання енергоресурсів. Дані енергомоніторингу переважно порівнюють з так званими лімітами, тобто нормативами споживання енергоресурсів, розрахованими на основі даних про енергоспоживання в попередні роки та з врахуванням температури в будівлях і назовні, вжитих енергоощадних й енергоефективних заходів, виконаних ремонтних і будівельних робіт тощо. Висновки, отримані в результаті такого порівняння, слугують підставою для прийняття енергоменеджерами відповідних управлінських рішень. Вкрай важливою є частота, з якою моніторять дані про енергоспоживання, тобто тривалість періодів між їх збиранням. Чим коротший цей період, тим швидше можна виявити аварійну ситуацію та оперативно усунути її причину.

Останніми роками на українському ринку послуг, пов'язаних із енергомоніторингом та енергоменеджментом, впроваджуються ряд автоматизованих інформаційних систем (АІС) від різних розробників та провайдерів. Оскільки питання управління енергоспоживання в будівлях, які знаходяться на балансі чи у власності громад, безпосередньо пов'язане із витратами місцевого бюджету на їх утримання, інтерес до таких продуктів є високим і продовжує зростати. Використання таких інформаційних систем дозволяє більш якісно та швидко проводити аналіз даних енергомоніторингу. Використання при цьому одночасно і

USAID

ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

фінансових і натуральних показників дає змогу громадам краще планувати майбутнє енергоспоживання й відповідні видатки.

2.4. Необхідність зміни підходів до обліку видатків на заходи з енергоефективності

У більшості громад, розрахунок обсягу асигнувань на енергоносії враховує не реальні теплові потреби будівель, а спирається на витрати попередніх періодів у натуральних показниках. Такий підхід до планування бюджетних видатків на енергоносії не відображає реальних потреб бюджетних установ, що призводить до необхідності упродовж року вносити велику кількість змін до бюджету. Насправді дуже важливо використовувати існуючі норми і нормативи і застосовувати базовий рівень споживання, розрахований на основі нормативних градусоднів.

Роль бюджетних установ у розрахунку планових видатків на оплату енергоресурсів також часто буває недостатньою. Основну роль у плануванні, моніторингу та прийнятті рішень про використання зекономлених коштів відіграють головні розпорядники (виконавчі органи місцевих рад). Зекономлені кошти в громадах в основному спрямовуються на поточні витрати, а не використовуються на нові заходи з енергоефективності. Тобто домінуюча практика не дозволяє запровадити систему стимулювання працівників, відповідальних за моніторинг енергоспоживання (енергоменеджерів), і установ загалом за рахунок отриманих заощаджень. Саме ці питання потрібно вирішувати, налагоджуючи в громаді ефективну систему енергоменеджменту.

У територіальних громадах функції органів, які планують видатки на енергоносії та інвестиції в енергоефективність, розподіляються наступним чином:

- місцеві ради – затверджують місцеві бюджети, в котрих відображені видатки на енергоносії та заходи з енергоефективності;
- місцеві фінансові органи (фінансові департаменти, управління чи відділи виконавчих органів місцевих рад) — видають інструкції з підготовки бюджетних запитів та приймають рішення про включення запитів головних розпорядників коштів до проекту бюджету;
- головні розпорядники бюджетних коштів (в особі керівників структурних підрозділів виконавчих органів місцевих рад) – відповідають за формування бюджетних запитів;
- розпорядники бюджетних коштів нижчого рівня (бюджетні установи) — безпосередньо планують видатки на енергоносії та інвестиції в енергоефективність.

Бюджетний кодекс України встановлює загальні вимоги до формування проектів місцевих бюджетів, а обов'язок і відповідальність за формування показників проекту бюджету покладає на головних розпорядників бюджетних коштів в особі керівників структурних підрозділів виконавчих органів місцевих рад (частина 4 статті 75 БКУ).

Безпосередньо планування видатків на енергоносії та інвестиції в енергоефективність здійснюють розпорядники бюджетних коштів нижчого рівня — бюджетні установи. Їхні фінансово-економічні підрозділи, а у разі, коли такі підрозділи не утворені, – бухгалтерії. Вони розробляють проекти кошторисів, до яких в обов'язковому порядку додаються деталізовані розрахунки видатків, здійснені з дотриманням діючих норм, цін, тарифів та лімітів (п. 12 Постанови КМУ від 28 лютого 2002 р. № 228 «Про затвердження Порядку складання, розгляду, затвердження та основних вимог до виконання кошторисів бюджетних установ»). Показники видатків, що включаються до проекту кошторису, повинні бути обґрунтовані відповідними розрахунками і деталізовані за видами та кількістю послуг із зазначенням вартості за одиницю (п. 22 Постанови КМУ № 228).

Для формування проекту бюджету місцеві фінансові органи, у свою чергу, видають інструкції з підготовки бюджетних запитів (частина 3 статті 75 БКУ), котрі містять вимогу до головних розпорядників бюджетних коштів розраховувати видатки, які мають бути включені до проекту бюджету.

За логікою бюджетних відносин розраховувати планові видатки на енергоносії мають бюджетні установи, а не місцеві фінансові органи, як це часто трапляється на практиці (дослідження Асоціації «Енергоефективні міста України», <https://www.minregion.gov.ua/napryamki-diyalnosti/energoefektivnist-ta-energozberezhennya/krashhi-praktiki/doslidzhennya-energetychnyh-byudzhativ-ukrayinskyh-gromad/>). Бюджетні установи безпосередньо управляють процесом аналізу споживання енергетичних ресурсів для своїх потреб, тому вони і повинні відігравати основну роль у процесі планування видатків на енергоносії як розпорядники бюджетних коштів нижчого рівня.

Насправді ж діє норма ч.4 ст.77 Бюджетного кодексу України, згідно з якою граничні норми (ліміти) на споживання енергоносіїв встановлюються у натуральних показниках для кожної бюджетної установи, виходячи з обсягів відповідних бюджетних асигнувань. При умові зміни ціни на енергоносії чи погодних умов, це якраз і може спричинювати необхідність внесення змін до місцевих бюджетів.

Тому саме запровадження детального і щоденного енергомоніторингу, впровадження енергоефективних заходів і зміна підходу до планування бюджетних видатків на енергоносії можуть покращити дану ситуацію. Крім цього, реальний обрахунок потреб у видатках кожного бюджетного закладу, наприклад школи, покаже представникам місцевої ради наскільки доцільно його утримувати, продемонструє як утримання малокомплектних шкіл через неефективне витрачання коштів бюджету негативно впливає на фінансовий стан громади.

2.5. Популяризація енергоефективності

Однією з причин виникнення перешкод у впровадженні енергоефективності є брак інформації, знань та зацікавленості споживачів. Сайти територіальних громад рідко містять інформацію про споживання різних видів енергії за окремими секторами чи комунальними установами. У випадку газу і електроенергії, що є основними енергоносіями, доступу до інформації про їхнє споживання не має третина міст із 84, які досліджувались Асоціацією «Енергоефективні міста України».

Відповідно до Директиви 2012/27/ЄС реалізація реформи в даній сфері повинна супроводжуватися популяризацією енергоефективності. Інформаційні кампанії мають охоплювати не тільки споживачів енергії (населення, бюджетні будівлі та підприємства), а також органи влади, які впливають на впровадження реформи та фінансові установи, що можуть забезпечити фінансування проєктів.

Популяризація енергоефективності повинна включати:

- Забезпечення безперешкодного і повного доступу до інформації щодо наявних програм підтримки енергоефективності;
- Організацію заходів з підвищення обізнаності в сфері енергоефективності для населення, органів влади, підприємств та фінансових установ;
- Проведення тренінгів для фахівців по найбільш актуальних темах («Підготовка інвестиційних проєктів», «Впровадження заходів з енергоефективності в бюджетних і житлових будівлях», «Організація публічних інформкомпаній», «Виконання експрес обстежень», «Формування базової лінії споживання паливо-енергетичних ресурсів для закупівлі енергетичних послуг», «Розробка місцевих програм з енергоефективності», «Впровадження енергоменеджменту та енергомоніторингу»).

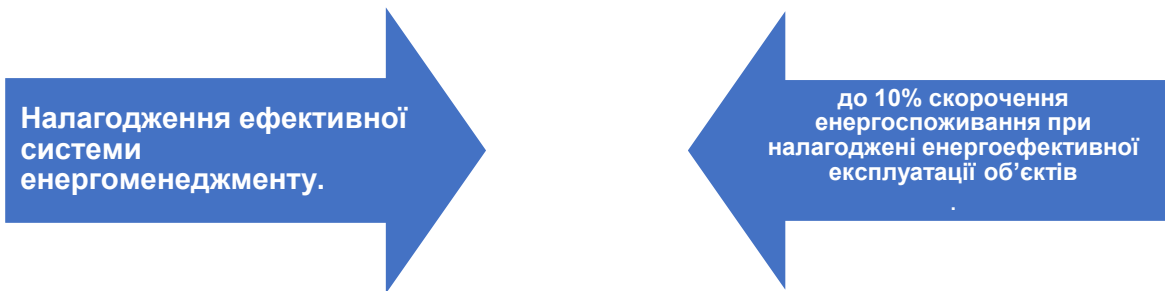
USAID

ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

Розділ 3. Фактори впливу для досягнення максимального ефекту з підвищенні енергоефективності на рівні територіальної громади:

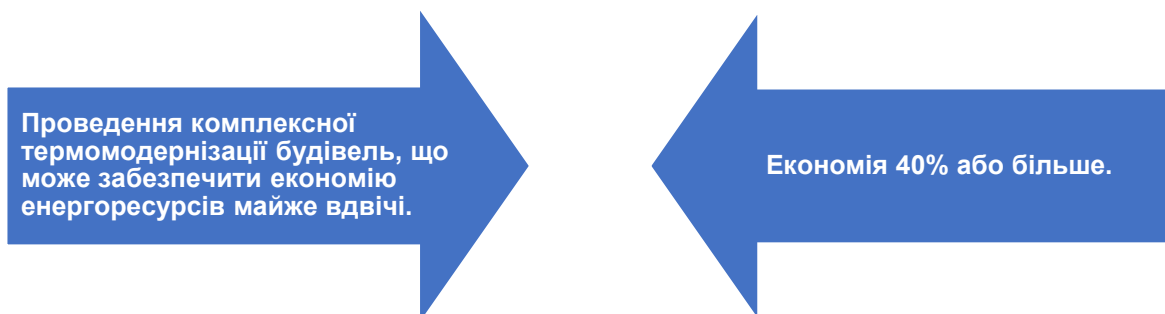
3.1. Необхідність комплексного підходу для покращення енергоефективності на рівні територіальної громади;

Для досягнення максимального ефекту з підвищенні енергоефективності в будівлях комунальної власності рекомендується впроваджувати заходи з енергозбереження комплексно. Серед основних заходів, які дозволяють скоротити енергоспоживання в громадах, варто відмітити наступні:

Основні заходи, які рекомендується здійснити:

- забезпечення 100% обов'язкового обліку паливно-енергетичних ресурсів (газу, теплової та електричної енергії) та води – встановлення лічильників на газ (економія до 50%), воду (економія до 50%), електричну енергію (доцільно встановлення багатозонних лічильників електроенергії).
- енергоощадна поведінка (для прикладу – це встановлення тепловідбиваючого екрану позаду радіатора, вчасне вимикання світла, встановлення побутової техніки з низьким рівнем енергоспоживання; тощо);
- проведення регулярного щоденного енергомоніторингу в бюджетних установах, комунальних підприємствах.

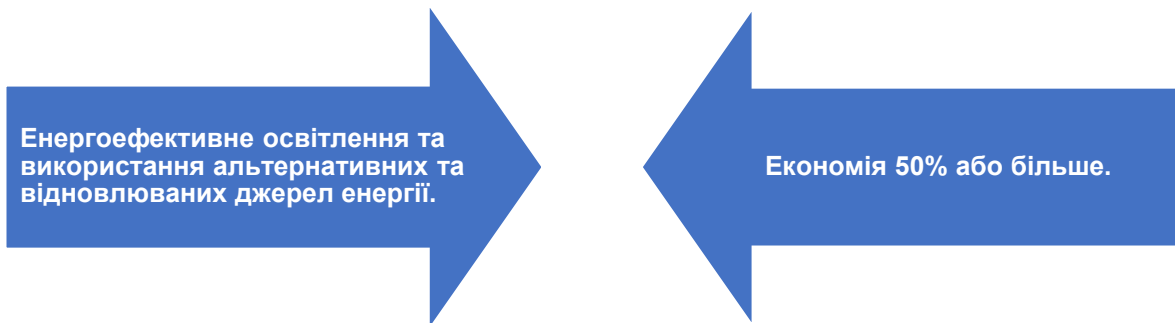
Основні заходи, які рекомендується здійснити:

USAID

ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

- проведення енергоаудитів для визначення шляхів тепловтрат в будівлі і подальшого впровадження заходів з підвищення енергоефективності та вказанням терміну їх окупності;
- модернізація систем опалення (для прикладу – це встановлення індивідуального теплового пункту, теплоізоляція трубопроводів, проведення балансування системи опалення, встановлення високоефективних котлів, використання терморегуляторів тощо);
- встановлення системи припливно-витяжної вентиляції з рекуперацією;
- здійснення комплексу робіт з утеплення зовнішніх стін, заміни віконних та дверних блоків тощо.

Основні заходи, які рекомендується здійснити:

- заміна старого та низькоефективного обладнання на сучасне та економічне (для прикладу – це заміна ламп розжарювання на LED освітлення, використання датчиків руху для вуличних ліхтарів або світильників у під'їздах);
- впровадження та використання альтернативних і відновлюваних джерел енергії. (для прикладу – це встановлення сонячних панелей та електростанцій, теплових насосів, сонячних колекторів, встановлення вітроагрегатів тощо).

3.2. Перелік типових заходів з енергозбереження в будівлях.

В першу чергу для підвищення енергоефективності тієї чи іншої будівлі варто здійснити наступні кроки:

1. Організація обліку споживання всіх енергоресурсів (теплової енергії, холодної та гарячої води, електроенергії, газу тощо);
2. При централізованому опаленні заміна застарілих теплових пунктів на сучасні індивідуальні теплові пункти (ІТП) з погодним регулюванням;
3. Модернізація внутрішніх та зовнішніх мереж систем теплопостачання (в тому числі застосування спеціальних балансувальних клапанів, що встановлюються на стояках опалювальних мереж; обладнання опалювальних приладів радіаторними терморегуляторами) та модернізація внутрішніх та зовнішніх мереж водопостачання.

Після реалізації вищенаведених заходів, щодо модернізації системи опалення та водопостачання будівлі слід приступати до виконання наступних заходів:

USAID

ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

1. Проведення утеплення огорожуючих будівельних конструкцій будівель (в тому числі заміна вікон і вхідних дверей на енергоефективні, утеплення зовнішніх стін, утеплення перекриття горища, перекриттів над підвалами тощо);
2. Модернізація систем вентиляції;
3. Модернізація системи освітлення;
4. Визначення та впровадження інших заходів для підвищення енергоефективності.

Реалізація такого комплексу заходів дозволить зменшити споживання енергії в будівлі. В таблиці наведено у відсотках орієнтовну економію, яку можна отримати по кожному із заходів.

№	Назва заходу	Орієнтовна економія, %
Огороджувальні будівельні конструкції будівлі		
1	Утеплення зовнішніх стін	30-40%
2	Утеплення підвалу	5-15%
3	Утеплення перекриття горища	10-20%
4	Заміна вікон і вхідних дверей на енергоефективні	10-20%
Модернізація інженерних систем будівлі		
5	Комплексна модернізація системи опалення	15-30%
6	Гідравлічне балансування системи опалення	2-5%
7	Теплоізоляція труб	2-3%
8	Терморегулюючі клапани та проведення контролю споживання	5-10%
9	Тепловідбиваючі екрани за радіаторами	3-4%
Модернізація системи освітлення		
10	Модернізації системи освітлення (люмінесцентні лампи). Рекомендується питома потужність люмінесцентного освітлення для приміщень 24–28 Вт/м2.	30-40%
11	Модернізації системи освітлення (світлодіодні лампи, LED). Рекомендується питома потужність світлодіодного освітлення для приміщень 6 Вт/м2.	50-80%

3.3. Проведення експрес обстеження (простого енергоаудиту) та комплексного енергоаудиту громадських будівель - важлива складова енергоефективних заходів.

Поряд з впровадженням системи енергоменеджменту важливими інструментом успішної реалізації проектів з енергоефективності є проведення енергетичних аудитів. Ефективним шляхом до початку впровадження енергоефективних заходів в муніципальних будівлях є проведення простого енергоаудиту (експрес-обстеження). Його головні переваги - оперативність і відносно невисока вартість. Цей дієвий метод підвищення енергоефективності будівель дозволяє досить швидко визначити основних споживачів енергії, встановити фактичне споживання енергоресурсів і розподіл енергетичних потоків по споживачах, визначити клас енергоефективності будівлі і розробити комплекс заходів щодо його підвищення.

Проведення експрес обстеження коштує для замовника набагато дешевше, ніж детальний енергетичний аудит. До того ж на проведення оперативного обстеження потрібно всього кілька днів. Простий енергоаудит варто провести якщо об'єкт обстеження досить простий і зрозумілий в плані енергоспоживання (приклад такого об'єкта - адміністративна будівля). В цьому випадку не має сенсу проводити детальне обстеження і витратити значні кошти на

USAID

ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

комплексний енергоаудит. В перспективі досить провести типові заходи, такі як заміна дверей і вікон (за можливості утеплення фасаду) і проблему буде вирішено.

Варто також відмовитися від проведення детального енергетичного аудиту на користь експрес енергоаудиту, якщо добре відомі «слабкі сторони» об'єкта, тобто в завдання аудиторів з самого початку не входить ретельне обстеження будівлі з метою виявлення місць нераціонального використання енергоресурсів.

Як правило, процедура проведення експрес енергоаудиту включає наступні етапи:

- візуальний огляд об'єкта (енергоспоживаючих систем, обладнання та приладів обліку витрати енергоресурсів);
- вивчення технічної документації об'єкта, що перевіряється;
- оцінка даних про фактичне споживання енергетичних ресурсів, короткий аналіз енергоспоживання;
- розробка доступних мало витратних енергозберігаючих заходів.

Експрес енергоаудит чи обстеження в територіальних громадах можуть проводити як заучені фахівці так і місцевий енергоменеджер при наявності відповідних знань та обладнання.

Повний (комплексний) енергетичний аудит – це обстеження, яке проводять експерти спеціальним обладнанням для пошуку джерел і заходів економії енергоресурсів. Його мета – складання плану зменшення теплових втрат, визначення енергетичного потенціалу і поліпшення якості перебування в приміщенні.

Завдання енергоаудиту :

- виявити джерела нераціональних енерговитрат і невиправданих втрат енергії;
- розробити на основі техніко-економічного аналізу рекомендації по їх ліквідації, запропонувати програму по економії енергоресурсів і раціонального енерговикористання, запропонувати черговість реалізації пропонованих заходів з урахуванням обсягів витрат і строків окупності, в тому числі заходів з комплексної термомодернізації.

Важливим кроком до створення ринку енергоаудиту в Україні стало прийняття ЗУ «Про енергетичну ефективність будівель» в червні 2017 року, що транспонує Директиву 2010/31/ЄС. Закон встановлює загальні правила функціонування ринку енергоаудиту та зобов'язання щодо проведення енергетичної сертифікації для новобудов, державних та громадських (в разі проведення термомодернізації) будівель з опалювальною площею більше 250 м², а також будівель в яких реалізуються проекти термореновації за кошти державної підтримки.

Розділ 4. Шляхи та можливості для впровадження громадами ергоефективних заходів.

4.1. Джерела фінансування енергоефективних проектів, місцеві програми енергоефективності в громадах.

Проведена в Україні реформа децентралізації влади в тому числі має вплив і на розвиток енергоефективності бюджетних будівель. В рамках реформи були запроваджені зміни до Бюджетного та Податкового кодексів України, які передбачають що 100% комунальних послуг, які споживаються бюджетними будівлями почали сплачуватися з місцевого бюджету. Це, відповідно, створює прямі стимули для реалізації в громадах проектів з енергомодернізації.

Найбільш розповсюдженим джерелом фінансування таких енергоефективних проектів є використання власних ресурсів громад. Для цього органи місцевого самоврядування найчастіше розробляють та затверджують місцеві цільові програми з енергоефективності. Програми рекомендується розробляти з урахуванням Наказу Національного агентства України з питань забезпечення ефективного використання енергетичних ресурсів від

USAID

ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

17.03.2009 № 33 “Методика розроблення галузевих, регіональних програм енергоефективності та програм зменшення споживання енергоресурсів бюджетними установами шляхом їх раціонального використання” і спрямовувати на забезпечення ефективного використання паливно-енергетичних ресурсів в усіх галузях економіки громади.

Метою таких програми енергоефективності та енергозбереження, оснований на інноваційному розвитку і впровадженню швидкокоупних технологій, є:

- підвищення ефективності і надійності функціонування енергетики громади шляхом модернізації існуючого теплогенеруючого обладнання, залучення в енергообіг вторинних поновлюваних джерел енергії та впровадження сучасних енергоефективних технологій і устаткування;
- підвищення енергонезалежності об'єктів за умови впровадження енергозберігаючих заходів на діючому енергообладнанні, залучення відновлювальних енергоресурсів.

Основними завданнями, які можуть декларуватись в місцевих програмах є модернізація обладнання, заміна вікон, дверей та котлів, утеплення фасадів та даху приміщень, впровадження енергозберігаючих заходів на діючому обладнанні, заміна електроосвітлювальних приладів на енергоекономні, з відмовою від ртутних ламп і т.д. Ці ж програми, включаючи відповідні заходи, передбачають і виділення певних коштів з бюджету або зазначають інші можливі джерела фінансування.

В окремих випадках для територіальних громад корисними можуть бути і регіональні програми з енергоефективності. Для прикладу, Львівська обласна рада прийняла **Комплексну програму підвищення енергоефективності, енергозбереження та розвитку відновлюваної енергетики у Львівській області на 2021 – 2025 роки**. Метою Програми є консолідація зусиль органів державної влади, місцевого самоврядування, суб'єктів підприємницької діяльності, бюджетних установ і населення для реалізації комплексу заходів щодо підвищення ефективності енергоспоживання, розвитку відновлюваної енергетики та заощадження коштів на утримання й експлуатацію житлового фонду і закладів бюджетної сфери

<https://vivoblrada.gov.ua/public/vendor/adminlte/plugins/ckeditor/plugins/kcfinder-master/upload/files/Rishenay%20sesiu/8%20sklukanay/3/1/062.zip>.

В 2022 році було внесено зміни до даної Комплексної програми <https://loda.gov.ua/documents/33672>

Виділені кошти в рамках програми спрямовуються на підвищення енергоефективності в індивідуальному та багатоквартирному житловому фонді та стимулювання населення до використання відновлюваних джерел енергії (в 2021 році на реалізацію програми виділили 25,5 млн грн.), зокрема відшкодовуються:

- відсоткові ставки за кредитами, отриманими фізичними особами на впровадження заходів з енергозбереження;
- відшкодування ОСББ відсотків за кредитами в розмірі облікової ставки НБУ протягом перших 12 місяців користування кредитом, за умови участі у «Програмі підтримки енергомодернізації багатоквартирних будинків «Енергодім» ДУ «Фонд енергоефективності» (область сплачує від трьох до 10 відсотків, це залежить від фінансової спроможності громад).

Іншим прикладом стратегічного документу в даній сфері може бути «План дій зі сталого енергетичного розвитку та клімату 2018-2030pp. м. Овруч.»: <http://misto-em.org.ua/wp-content/uploads/2020/01/Plan-Ovruch-zatverdzenyj.pdf>

USAID

ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

Проте власні ресурси громад завжди обмежені та не дозволяють забезпечити масштабну реалізацію реформи енергоефективності. Тому протягом останніх років, до початку війни в Україні важливу роль відіграло донорське фінансування інфраструктурних проектів з енергоефективності. Зокрема впроваджувались програми кредитування від ЄБРР, ЄІБ, НЕФКО та Е5Р. В рамках програм, окрім фінансування, муніципалітети могли отримати технічну та консультативну підтримку при впровадженні проекту. Значення і питома вага таких механізмів після закінчення військових дій і перемоги України, безумовно, тільки зростатиме, враховуючи здобутий статус кандидата на членство в ЄС та основні напрямки відновлення країни, задекларовані в Лугано.

Ресурсний потенціал таких програм повинен завдати напрямок у реалізації проектів енергоефективності, але не може покрити необхідну інвестиційну потребу в секторі. Питання обмеженого фінансування при впровадженні енергоефективності може вирішити залучення банківського сектору. Банківське кредитування розташоване на другому місці серед джерел коштів на реалізацію проектів в ЄС. Це зумовлено більшою мірою легкістю залучення коштів, наявністю ресурсів у банків та відсутністю конкуренції між потенційними позичальниками. Незважаючи на високі відсоткові ставки, навіть в українських реаліях, проекти енергоефективності зазвичай є самоокупними.

Крім того, є надія що після війни українські муніципалітети отримають значно більші можливості для залучення кредитних коштів для забезпечення енергоефективності громадських будівель і готуватися до цього необхідно вже сьогодні, запроваджуючи системи енергоменеджменту, формуючи на основі отриманого аналізу перелік першочергових заходів.

4.2. Переваги використання механізмів ЕСКО в бюджетній сфері.

В умовах обмежених фінансових можливостей територіальних громад на оновлення енергозатратної інфраструктури одним із механізмів, який можна використати для підвищення енергоефективності є **енергосервісний договір та співпраця з ЕСКО**. Енергосервіс – це комплекс технічних та організаційних енергозберігаючих (енергоефективних) та інших заходів, спрямованих на скорочення замовником енергосервісу споживання та витрат на оплату паливно-енергетичних ресурсів або житлово-комунальних послуг порівняно із споживанням (витратами) за відсутності таких заходів.

Суть концепції енергосервісу полягає в тому, що енергоефективні заходи в будівлях бюджетних установ (шкіл, дитячих садочків, лікарень, університетів тощо) впроваджуються приватними інвесторами – енергосервісними компаніями (ЕСКО), а оплата здійснюється виключно за рахунок економії (скорочення витрат на споживання комунальних послуг та енергоносіїв), досягнутої в результаті здійснення енергоефективних заходів.

Основними факторами, які впливають на рішення енергосервісної компанії інвестувати є:

- активність громади та підтримка місцевої влади у впровадженні заходів з енергоефективності;
- наявність звіту з енергоаудиту будівлі та суттєвий потенціал економії (КВт/м²);
- термін окупності енергоефективних заходів та можливість співфінансування з місцевого бюджету.

За рахунок такої співпраці з ЕСКО виконується комплекс робіт і послуг (всі роботи, поставку обладнання та матеріалів енергосервісна компанія фінансує за свій рахунок), постачається обладнання та матеріали на умовах «під ключ». Після реалізації проекту гарантується досягнення економії енергоресурсів для замовника, після завершення договору передаються устаткування та матеріали на баланс замовника. Замовник в свою

USAID

ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

чергу, після завершення виконання робіт, щомісячно протягом терміну дії договору виплачує винагороду ЕСКО, як частку від досягнутої економії (оплата здійснюється виключно за рахунок досягнутого скорочення споживання або витрат на оплату енергоресурсів). Термін дії контракту з ЕСКО може бути максимально до 10 років.

Таким чином маємо наступні основні переваги механізму ЕСКО: економія бюджетних коштів, повернення інвестицій ЕСКО, зменшення витрат на енергію.

Довідково: на час воєнного стану і до його завершення тимчасово заблоковано відкритий доступ до інформації на сайті Держенергоефективності щодо переліку підприємств, що здійснюють послуги з енергетичного аудиту, енергосервісу, впроваджують системи енергоменеджменту та Інформаційну базу потенційних об'єктів енергосервісу. Проте після війни, ці механізми повинні запрацювати ще з більшою користю для територіальних громад.

На сьогодні в Україні вже сформоване законодавче поле для використання механізму ЕСКО і в перспективі воно буде тільки вдосконалюватися. Зокрема законодавство для укладання енергосервісних договорів в бюджетній сфері регулюється Законом України №327-VIII від 09.04.2015р. «Про запровадження нових інвестиційних можливостей, гарантування прав та законних інтересів суб'єктів підприємницької діяльності для проведення масштабної енергомодернізації», який визначає механізми енергосервісу. ЗУ №328-VIII від 09.04.2015р. «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо запровадження нових інвестиційних можливостей, гарантування прав та законних інтересів суб'єктів підприємницької діяльності для проведення масштабної енергомодернізації» визначає можливості бюджетних установ брати довгострокові зобов'язання за енергосервісом.

Окремими підзаконними актами затверджено примірний енергосервісний договір (Постанова КМУ № 845 від 21.10.2015р.), методику визначення базового рівня споживання (Наказ Мінрегіону № 178 від 27.07.2015р.). Наказом Мінфіну №996 від 06.12.2015р. класифікатор видатків доповнено кодом 2276 «Оплата енергосервісу», Наказами Мінфіну №1117 та 1118 від 04.12.2015р. інструкцію застосування КЕКВ доповнено кодом 2276 «Оплата енергосервісу» та можливістю врахування видатків на енергосервіс при формуванні кошторису.

4.3. Особливості співпраці з міжнародними фінансовими структурами (програма НЕФКО та ін.).

Північна екологічна фінансова корпорація (НЕФКО) – міжнародна фінансова організація (МФО), заснована в рамках міждержавного договору між суверенними Північними країнами – Данією, Ісландією, Норвегією, Фінляндією та Швецією. Мета створення корпорації – сприяння інвестиціям, пов'язаним виключно із зеленим ростом та пом'якшенням наслідків зміни клімату та адаптації до них, з особливим акцентом на Східній Європі, а також регіоні Балтійського моря, Арктики та Баренцовому регіоні. НЕФКО фінансує й впроваджує малі та середні екологічні проекти через позики і гранти як для приватного, так і для державного сектора. Також пропонує купівельні кредити та інвестиції у капітал для компаній з Північних країн. Діяльність НЕФКО включає, поміж іншим, проекти з підвищення енергоефективності, виробництва чистої енергії та очищення стічних вод.

Фінансування проектів муніципального сектору у Східній Європі є одним із трьох основних напрямів стратегії НЕФКО до 2025 р. В Україні НЕФКО працює з 2013 року та надає фінансування насамперед проектам у територіальних громадах для впровадження заходів з енергоефективності, модернізації мереж централізованого теплопостачання, комунального водопостачання та водоочисних споруд, а також підтримуються проекти з відновлюваної енергетики. Загалом за підтримки НЕФКО реалізується орієнтовно 255 проектів, з яких 151 проект вже впроваджено. Загальний обсяг інвестицій за впровадженими

USAID

ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

проектами становить понад 230 млн євро, з яких близько 86 млн євро є кредитними коштами НЕФКО, близько 26 млн євро – грантовими коштами, а решта є сумою місцевого співфінансування.

У 2020 р. НЕФКО вирішила відмовитися від інвестування в нові проекти в секторі відновлюваної енергетики, але продовжує розробляти та фінансувати муніципальні проекти у таких секторах, як енергоефективність, централізоване тепlopостачання та очищення стічних вод.

Для того, щоб успішно реалізувати дані проекти, громадам рекомендується:

- створити відповідну групу з реалізації проекту, до якої мають входити кваліфіковані фахівці у сфері фінансів та проведення закупівель відповідно до процедур міжнародної фінансової організації;
- мати можливість залучити до реалізації проектів у сфері енергоефективності кваліфікованих підрядників;
- дотримуватися послідовності дій та прийнятих рішень органами місцевої влади.

Можливості залучення кредитних коштів НЕФКО – це ще один механізм для територіальних громад для впровадження заходів з енергоефективності, оскільки організація кредитує невеликі за обсягом проекти, що їх реалізують громади у секторах тепlopостачання, енергоефективності, очищення стічних вод, освітлення вулиць тощо.

Територіальні громади співпрацюючи з міжнародними фінансовими установами набувають досвіду в залученні на вигідних умовах кредитів міжнародних фінансових організацій, отримують додаткове джерело фінансових ресурсів, в тому числі на повоєнну відбудову.

З прикладами реалізації проектів з використанням механізму НЕФКО можна ознайомитися у «Збірнику дієвих прикладів щодо впровадження систем енергетичного менеджменту та енергоефективних заходів на рівні територіальних громад», який надається для учасників онлайн тренінгу «Особливості впровадження заходів з підвищення енергоефективності у громадських будівлях в сучасних умовах».

Є і ряд інших можливостей для громад в реалізації кредитних і грантових коштів на потреби енергоефективності, зокрема через співпрацю з Європейським інвестиційним банком (ЄІБ), створеним у 1957 році. На сьогодні акціонерами ЄІБ є 27 країн Європейського Союзу. Європейський інвестиційний банк здійснює не тільки кредитну діяльність, але й виступає найбільшим позичальником грошових ресурсів на міжнародних фінансових ринках капіталу. З 2004 року Україна розпочала співпрацю з Європейським інвестиційним банком щодо створення нормативно-правової бази з метою залучення його ресурсів для реалізації інфраструктурних, енергетичних, природоохоронних та інших інвестиційних проектів.

Станом на 01 серпня 2022 року загальний обсяг наданих ЄІБ фінансових ресурсів в Україні, як в державному, так і приватному секторі, складає більше 7,5 млрд євро. На сьогодні проектний портфель ЄІБ у державному секторі складає 25 проектів загальним обсягом 5,2 млрд євро. З них: на стадії реалізації - 21 проектів загальним обсягом 4,55 млрд євро. В рамках реалізації цих проектів станом на 01 серпня 2022 року використано 1 532,82 млн євро, в т .ч., у 2020 році – 104,29 млн євро, у 2021 році – 163,84 млн євро та у 2022 році – 668 млн євро з яких 639 млн євро було спрямовано на фінансування загального фонду Державного бюджету України.

USAID

ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

Проект «Енергоефективність громадських будівель в Україні (UPBEE)» за кошти кредиту від ЄІБ в сумі 300 млн. Євро передбачає модернізацію енергоефективності дитячих садків, шкіл, закладів охорони здоров'я, та ін. у всіх регіонах України. Механізм фінансування передбачає виділення кредиту під 1%, погашення 20 років, пільговий період 5 років.

4.4. Можливості та шляхи термомодернізації в житловому секторі (співпраця з Фондом енергоефективності, створення револьверних фондів).

Ефективним механізмом для впровадження заходів з енергозбереження у житловому секторі є прийняття місцевих програм підтримки ОСББ для участі в Програмі Фонду енергоефективності «Енергодім» та діяльність «револьверних фондів». Під «револьверним фондом» розуміють грошовий фонд, із якого надаються позики на певні цілі (наприклад, на впровадження енергоефективних заходів), і в міру погашення старих позик видаються нові. Також револьверним фондом можуть називати юридичну особу, яка такий грошовий фонд адмініструє. Тенденцію створення «револьверних фондів» в Україні наведено нижче на діаграмі:

Досвід діяльності «револьверного фонду» на базі комунального підприємства Нетішинської міської ради "Агенція місцевого розвитку" та надання поворотної фінансової допомоги для підтримки і розвитку житлового фонду міста Нетішин. Серед ОСББ існує запит на механізм фінансування, який забезпечує простіші процедури порівняно з банківським кредитом та надає кошти як безвідсоткову позику. Ремонтний фонд ОСББ (внески співвласників) – накопичується повільно, знецінюється, а кошти потрібні терміново на проведення аварійних робіт, термомодернізацію тощо. Тому дана діяльність є гарним прикладом партнерства влади та громади в напрямку покращення стану та модернізації житлового фонду.

В містах Славути та Шепетівка револьверні фонди створені та успішно функціонують при асоціаціях ОСББ. Даний механізм, незалежно від способу утворення чи діяльності можна успішно використовувати і при співпраці із Фондом енергоефективності для проведення енергоефективних заходів в будівлях (приклад ПОЛОЖЕННЯ про Револьверний Фонд Асоціації об'єднань співвласників багатоквартирних будинків **див. у Додатку 1**).

4.5. Інноваційні підходи до вирішення проблем енергоефективності в громадах (енергетичні кооперативи та кластери).

Для територіальних громад можливість перейти на відновлювані джерела енергії може бути реалізована завдяки впровадженню моделі енергетичних кооперативів.

Енергетичні кооперативи – це об'єднання громадян для задоволення суспільних та індивідуальних потреб щодо споживання енергії, можливість інвестувати в енергоефективність і відновлювані джерела енергії та отримувати з цього прибуток. В

USAID

ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

Україні вже функціонують кооперативні біогазові та сонячні електростанції, об'єднання по вирощуванню енергетичної верби та виготовленню пелет. Кооперативи впроваджують енергоефективні заходи: замовляють енергоаудит, утеплюють житло, модернізують систему освітлення.

Перший сонячний кооператив з'явився на Київщині <https://solartown.com.ua/> – у місті Славутич. Сонячні станції розміщені на трьох дахах муніципальних будівель у Славутичі загальною потужністю 200 кВт. Учасниками кооперативу є комунальне підприємство “Агенція регіонального розвитку”, мешканці Славутича, Києва, Одеси, Харкова. Основний принцип, спочатку пайщики спільно вкладають кошти для створення сонячної електростанції, а потім заробляють на продажу електроенергії за «зеленим тарифом». Всього в кооперативі налічується 320 часток (один пай складає суму еквівалентну 500 доларів). Придбати пай може кожен охочий – як фізична, так і юридична особа, відповідно в подальшому пайщики отримують прибуток від продажу струму державі, 5% від заробленої суми йде у міський бюджет.

В 2020 році запрацювала мегаватна сонячна електростанція на Тернопільщині <https://solarcloud.com.ua/> в селі Іванків. Вона належить кооперативу SolarCloud. Загалом же об'єднання збирається ввести в експлуатацію 9 МВт.

Кластер – це галузеве, територіальне та добровільне об'єднання організацій, які тісно співпрацюють між собою, а також з іншими суб'єктами в ланцюжку створення цінності з метою підвищення конкурентоздатності власної продукції, її експорту й сприяння економічному розвитку регіону. Станом на сьогодні відсутні державні програми підтримки кластерних об'єднань. Кластери орієнтуються на створення нової цінності/продукту всередині мережі.

Кластерні організації об'єдналися в «Український кластерний альянс» (УКА), який на початку травня вже налічував 32 кластери та асоціації кластерного типу. Місія об'єднання полягає в прискоренні кластеризації економічних секторів України шляхом консолідації та зростання учасників кластерного руху, їх розвитку у відповідності до європейських кращих практик та стандартів. Детальніше про діяльність УКА за посиланням <https://www.clusters.org.ua/>

Зокрема, прикладом кластеру з впровадження енергоефективних заходів є діяльність Хмельницького енергетичного кластеру - групи взаємопов'язаних організацій, які взаємодіють один з одним, посилюючи конкурентні переваги окремих компаній, кластера і території Хмельницької області в цілому. Створення енергетичного кластеру відповідає Стратегії регіонального розвитку Хмельницької області та сприяє залученню інвестиції у проекти відновлюваних джерел енергії (ВДЕ). Детальніше про діяльність Хмельницького енергетичного кластеру на офіційній сторінці в фейсбуці <https://www.facebook.com/RenewableEnergyCluster/>

USAID

ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

Розділ 5. Зразки документів

5.1. Зразок рішення щодо розгляду питання про затвердження Концепції запровадження системи енергетичного менеджменту в бюджетній сфері, а також приклад концепції запровадження системи енергетичного менеджменту на рівні громади.

ЗРАЗОК рішення щодо розгляду питання про затвердження Концепції запровадження системи енергетичного менеджменту в бюджетній сфері

Про затвердження Концепції
системи енергетичного менеджменту
_____ територіальної громади

З метою визначення стратегії формування професійних управлінських механізмів та прийняття рішень в сфері споживання енергоносіїв, які у перспективі забезпечать для _____ територіальної громади раціональне використання бюджетних коштів на придбання енергоресурсів, оптимізацію структури споживання енергоресурсів, підвищення ефективності використання всіх видів енергоносіїв, налагодження енергоефективної експлуатації споруд, будівель, житлових будинків, систем централізованого теплозабезпечення, залучення інвестицій у процеси технологічної та енергоефективної модернізації інфраструктури територіальної громади, керуючись статтею 27, 28, 29, 30, 33 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», виконавчий комітет _____ територіальної громади

ВИРІШИВ:

1. Внести пропозицію _____ міській/селищній раді щодо розгляду питання про затвердження Концепції запровадження системи енергетичного менеджменту в бюджетній сфері _____ територіальної громади відповідно до національного стандарту України ДСТУ ISO 50001:2014 згідно з додатком.

Міській/Селищний голова _____

Концепція запровадження системи енергетичного менеджменту.

1. Загальна частина.

Видатки на придбання енергоносіїв у структурі бюджету _____ територіальної громади (далі ТГ) невпинно зростають внаслідок національних та світових тенденцій до підвищення цін на енергоресурси. Сьогодні ці витрати впевнено займають ___% у видатках бюджетного сектора ТГ і мають стійку тенденцію до подальшого зростання. Основна маса придбаних ТГ енергоресурсів споживається будівлями, які знаходяться на балансі бюджетних установ та організацій. Значна частина цих ресурсів використовується нераціонально через застарілі технології, низьку якість експлуатації будівель та енергетичного обладнання, а також через недосконале управління процесами генерування та доставки енергоресурсів і перетворення їх у відповідні послуги.

Реалізація стратегії розвитку інфраструктури, соціальної сфери ТГ та фінансів потребує вирішення питань використання енергетичних ресурсів у ТГ на засадах професійного управління та принципах сталого розвитку.

Досвід європейських країн та українських громад щодо впровадження та функціонування системи енергетичного менеджменту дозволяє говорити про високу

USAID

ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

ефективність такого заходу, що пов'язано зі зниженням витрат на енергоресурси та підвищенням ефективності використання бюджетних та залучених коштів на модернізацію об'єктів міської інфраструктури, що пов'язані зі споживання енергоносіїв. Тому ознайомившись з досвідом європейських та українських громад, вирішено запровадити систему енергетичного менеджменту у _____ територіальній громаді.

Система енергетичного менеджменту - частина загальної системи управління бюджетним та комунальним секторами ТГ, що забезпечує раціональне використання енергетичних ресурсів у процесі забезпечення потреб ТГ необхідними енергетичними послугами. Цей вид управлінської діяльності спирається на політику селищної/міської ради в питаннях використання енергоресурсів, має власні цілі та завдання, відповідну організаційну структуру, кадрове, інформаційне та фінансове забезпечення, особливі процедури планування, впровадження, оцінки діяльності у сфері енергокористування.

2. Мета і основне завдання Концепції.

Метою Концепції є визначення стратегії формування професійних управлінських механізмів та прийняття рішень в сфері споживання енергоносіїв, які у перспективі забезпечать для ТГ :

- раціональне використання бюджетних коштів на придбання енергоресурсів;
- оптимізацію структури споживання енергоресурсів;
- підвищення ефективності використання всіх видів енергоносіїв;
- покращення якості надання енергетичних послуг та можливостей для їх регулювання;
- налагодження енергоефективної експлуатації споруд, будівель, житлових будинків, систем централізованого теплозабезпечення та обладнання генерації енергії;
- скорочення викидів CO₂, розвиток екологічно орієнтованої економіки, підвищення якості життя;
- формування ощадливої поведінки споживачів енергетичних послуг;
- запровадження системи економічного стимулювання енергозберігаючих заходів в бюджетних установах, організаціях та комунальних підприємствах;
- залучення інвестицій у процеси технологічної та енергоефективної модернізації інфраструктури ТГ .

Основним завданням Концепції є вибір організаційно-управлінських та технологічних підходів, на підставі яких мають бути визначені пріоритети ТГ у цих питаннях і розроблена модель системи енергетичного менеджменту для бюджетної та комунальної сфер ТГ .

3. Переваги енергетичного менеджменту в порівнянні з традиційним контролем споживання енергетичних ресурсів.

На відміну від традиційного контролю споживання паливно-енергетичних ресурсів енергетичний менеджмент включає такі задачі:

- аналіз ефективності використання паливно-енергетичних ресурсів;
- оптимальне регулювання процесів теплопостачання;
- прогнозування обсягів споживання паливно-енергетичних ресурсів в залежності від погодних умов та інших впливових факторів;
- оптимальне планування ремонтно-технічного обслуговування систем теплопостачання;
- розробка енергозберігаючих заходів і визначення пріоритетів їх реалізації;
- моніторинг фактичної техніко-економічної ефективності енергозберігаючих заходів.

Впровадження системи енергоменеджменту за вимогами стандарту ДСТУ ISO 50001:2014 дозволяє організаціям (підприємствам) послідовно і з найменшими витратами поліпшити ефективність виробництва і використання енергії, а також отримати значні вигоди за рахунок оптимального використання своїх енергоресурсів та енергетичних активів, зменшуючи, таким чином, вартість споживання енергії та ресурсів. Значну роль в успішному функціонуванні системи енергоменеджменту відіграють співробітники

USAID

ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

організацій (підприємств). Тому відповідне управління персоналом і його мотивація можуть сприяти значному зниженню витрат при ремонті та обслуговуванні обладнання.

4. Існуючий стан управління енергоресурсами в ТГ.

Сучасні технологічні можливості енергоефективного поліпшення будівель і систем бюджетних установ, організацій та комунальних підприємств ТГ, зокрема регулювання споживання енергоресурсів в залежності від обсягу завдань та функцій, використовується не в достатній мірі. Роботи з розробки та впровадження заходів з енергозбереження носять спонтанний характер. Бюджет селищної/міської ТГ виступає практично єдиним джерелом реалізації проектів з енергозбереження в інфраструктурі ТГ. Цілісна система управління процесами енергоспоживання практично відсутня. Моніторинг споживання енергоресурсів здійснюється на місцях у примітивній формі. Аналіз ефективності використання енергоресурсів не проводиться. Все це призводить не тільки до необґрунтовано високих витрат енергоресурсів через наявність застарілих технологій, систем і обладнання, але й до катастрофічного зниження якості енергетичних послуг при спробах організувати заощадження енергоресурсів.

За відсутності чіткої інформації щодо обсягів енергоспоживання та факторів, які суттєво впливають на споживання енергії, неможливо оцінити ефективність використання енергії по кожному конкретному об'єкті. Саме тому у період стрімкого зростання цін на енергоносії в Україні чи не єдиною можливістю стабілізації енергетичного ринку через управлінські рішення стало введення обмежень на споживання енергії (лімітування). Цей підхід дозволив, з одного боку, зменшити споживання енергії (у тому числі за рахунок усунення марнотратства), але з іншого боку, призвів до погіршення якості основних енергомістких послуг (теплопостачання, освітлення, водопостачання). Тому лімітування енергоносіїв можна розглядати лише як тимчасовий захід на шляху до вирішення проблеми управління енергоспоживанням.

Відсутність фахівців, оперативних даних про енергоспоживання в бюджеті, інформаційних та фінансових інструментів створює проблеми при плануванні енергоощадної діяльності, інвестуванні в енергоощадні проекти і подальшій експлуатації модернізованих об'єктів. Зокрема це призводить до необґрунтовано великих витрат бюджету на етапі енергетичного обстеження бюджетних установ з метою вибору заходів з підвищення ефективності енергоспоживання.

Реалізація енергоефективних проектів у бюджетних установах (таких, як: капітальний ремонт покрівель, систем теплопостачання, заміна вікон та ін.) та комунальних підприємств (зокрема переведення котелень на альтернативний вид палива зі збереженням можливості використання природного газу) ТГ свідчить, що впровадження сучасного високотехнологічного обладнання дає можливість заощаджувати значні обсяги енергоресурсів, але при цьому проблеми організаційно-управлінського та технічного характеру залишаються невирішеними.

5. Концептуальна модель створення системи енергоменеджменту для ТГ.

Для ТГ пропонується скористатись набутим досвідом пілотних громад у процесі реалізації демонстраційних проектів зі створення комп'ютеризованої системи управління енергоспоживанням для бюджетної сфери, та громад, які мають розвинену систему управління споживанням енергії. Пропоновані новації в системі управління мають забезпечити цілісність процесів управління споживанням енергоресурсів і поєднати їх з традиційними видами управлінської діяльності.

Система управління енергоспоживанням для ТГ має поєднати в собі увесь спектр завдань, які стосуються контролю за енергоспоживанням та умовами комфорту, планування видатків на придбання енергоресурсів, ефективної експлуатації будівель, житлових будинків, енергоефективного проектування, будівництва та реконструкції об'єктів, залучення інвестицій.

Реалізація запропонованої концепції дозволить створити в ТГ сучасну систему управління енергоспоживанням для бюджетних установ та комунальних підприємств, яка містить наступне:

USAID

ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

- сформовану цілісну політику управління використанням енергії на засадах сталого розвитку;
- створену спеціалізовану ланку з енергоменеджменту в системі управління ТГ, спроможну розробляти і втілювати у життя подібну політику;
- до роботи в інфраструктурі ТГ залучені спеціалісти з досвідом теорії і практики енергоменеджменту;
- створену електронну базу даних про об'єкти енергоспоживання, засобів для оперативного збору та аналізу даних про споживання енергії на кожному конкретному об'єкті та фактори, які суттєво впливають на це споживання;
- створену систему контролю та звітності у питаннях ефективності використання енергії;
- ефективне використання коштів, направлених на впровадження проектів модернізації об'єктів, що споживають, транспортують та виробляють енергоресурси;
- розроблений механізм мотивування енергоощадної поведінки персоналу та споживачів.

6. Постійна перевірка та внутрішній аудит системи енергетичного менеджменту.

Стандарт ДСТУ ISO 50001:2014 «Системи енергетичного менеджменту» дає можливість розробити системи та процеси, необхідні для поліпшення енергетичної результативності.

Згідно вимог стандарту основою енергетичного менеджменту є постійне функціонування циклу Демінга, що включає наступні аспекти:

- планування;
- реалізація;
- перевірка, контроль та вдосконалення.

В системі енергетичного менеджменту ТГ передбачається наступне:

- забезпечення введення плану енергетичних вимірів та постійного моніторингу в запланованих інтервалах часу;
- забезпечення постійної перевірки всіх засобів вимірювання в системі енергетичного менеджменту;
- забезпечення через певні інтервали часу відповідності системи енергетичного менеджменту з українськими нормами та законодавчими актами, з метою постійного удосконалення;
- створення плану проведення внутрішнього аудиту системи енергетичного менеджменту;
- створення та документація системи корегувальних та попереджувальних дій щодо невідповідності ефективності споживання енергоресурсів запланованим показникам;
- створення системи зберігання даних функціонування системи енергетичного менеджменту, що свідчать про її результативність та відповідність системи вимогам ДСТУ ISO 50001:2014.

Застосування постійної перевірки та внутрішнього аудиту сприятиме формуванню позитивного іміджу ТГ, яке демонструє постійне дотримання нормативно-правових вимог у галузі енергоефективності, захисту навколишнього середовища, економії природних ресурсів, зниження екологічних ризиків та ризиків пов'язаних з енергопостачанням і енергоспоживанням, що в результаті сприяє підвищенню інвестиційної привабливості ТГ.

Після повного впровадження системи енергетичного менеджменту ОТГ може отримати сертифікат якості у відповідності до стандарту ДСТУ ISO 50001:2014 «Системи енергетичного менеджменту».

Секретар _____

5.2. Зразок Положення про Револьверний Фонд Асоціації об'єднань співвласників багатоквартирних будинків, зразок додатків до Положення.

ПОЛОЖЕННЯ про Револьверний Фонд Асоціації об'єднань співвласників багатоквартирних будинків

1. Загальні положення

1.1. Це Положення визначає порядок формування та використання Револьверного Фонду (далі - Фонд) Асоціації об'єднань співвласників багатоквартирних будинків «_____» (далі - Асоціація).

1.2. Фонд є частиною грошових коштів Асоціації, які використовуються виключно на цільове фінансування заходів направлених на вирішення нагальних аварійних ситуацій, заходів з капітального та поточного ремонтів багатоквартирних будинків, оновлення житлового фонду, заходів з енергозбереження та створення комфортних умов проживання в багатоквартирних будинках у порядку та на умовах, визначених цим Положенням.

1.3. Метою створення Фонду є фінансування заходів по ремонту багатоквартирних будинків, створення комфортних умов проживання, оновлення та підтримка житлового фонду, просування та виконання програм та проектів з енергоефективності багатоквартирних будинків об'єднань співвласників багатоквартирного будинку - членів Асоціації на принципах поворотності, безоплатності, строковості, цільового використання, фінансування і контролю.

1.4. Для зарахування, зберігання і витрачання коштів Фонду Правління Асоціації відкриває окремий банківський рахунок. Забороняється зарахування та/або зберігання коштів Фонду на банківських рахунках Асоціації, які використовуються для інших цілей.

1.5. Кошти Фонду обліковуються Правлінням Асоціації на окремому рахунку бухгалтерського обліку.

1.6. Вільний залишок револьверного фонду може зберігатись на депозитному рахунку. Отримані кошти у вигляді відсотків з депозитного рахунку спрямовуються на основний банківський рахунок Асоціації і використовуються на виконання статутних цілей Асоціації, у тому числі на адміністрування, утримання та розвиток Фонду.

2. Заходи, що фінансуються за рахунок коштів Фонду

2.1. Ремонт конструктивних елементів внутрішньобудинкових систем і мереж багатоквартирних будинків.

2.2. Закупівля і встановлення (монтаж) обладнання та матеріалів для облаштування індивідуальних теплових пунктів, регуляторів теплового потоку за погодними умовами та відповідного додаткового обладнання до них.

2.3. Закупівля і встановлення (монтаж) вузлів обліку води (гарячої, холодної) та теплової енергії, зокрема засобів вимірювальної техніки (приладів обліку, лічильників) та відповідного додаткового обладнання і матеріалів до них.

2.4. Закупівля і встановлення (монтаж) багатотарифних приладів обліку електричної енергії та відповідного додаткового обладнання і матеріалів до них.

2.5. Закупівля і встановлення (монтаж) конструкцій з енергозберігаючим склом, у тому числі вікон та балконних дверей для місць загального користування, та відповідного додаткового обладнання і матеріалів до них.

2.6. Закупівля і встановлення (монтаж) обладнання і матеріалів для проведення робіт з теплоізоляції (термомодернізації) зовнішніх стін, підвальних приміщень, горищ, покрівель та фундаментів.

2.7. Закупівля і встановлення (монтаж) обладнання і матеріалів для проведення робіт з термомодернізації внутрішньобудинкових систем опалення, постачання гарячої води.

2.8. Закупівля і встановлення (монтаж) обладнання і матеріалів для модернізації систем освітлення місць загального користування (у тому числі заміна електропроводки, ламп та патронів до них, встановлення автоматичних вимикачів).

USAID

ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

- 2.9. Закупівля і встановлення (монтаж) теплонасосної системи опалення та/або гарячого водопостачання та відповідного додаткового обладнання і матеріалів до неї.
- 2.10. Закупівля і встановлення (монтаж) системи сонячного теплопостачання та/або гарячого водопостачання та відповідного додаткового обладнання і матеріалів до неї;
- 2.11. Закупівля і встановлення (монтаж) вікон та дверей для місць загального користування (в тому числі під'їздів, підвалів, горищ, технічних приміщень) та відповідного додаткового обладнання і матеріалів до них.
- 2.12. Ремонт конструктивних елементів огорожувальних конструкцій та інженерних систем.
- 2.13. Вирішення термінових аварійних ситуацій житлових будинків.
- 2.14. Заходи енергоаудиту та виготовлення проектно-кошторисної документації.
- 2.15. Проведення заходів благоустрою прибудинкової території.
- 2.16. Усі заходи з енергоефективності, перелік яких визначено державною Програмою підтримки енергомодернізації багатоквартирних будинків «Енергодім».
- 2.17. Оплата фінансових зобов'язань у будь-яких банках, отриманих на модернізацію будинку або проведення капітального чи поточного ремонту будинку.

3. Порядок надання і повернення коштів Фонду

- 3.1. Кошти Фонду надаються виключно членам Асоціації та виключно на умовах безвідсоткової поворотної позики (далі фінансова допомога) на строк не більше 2 (двох) років.
- 3.2. У разі не повернення обов'язкового щомісячного платежу згідно з договором про надання поворотної безвідсоткової фінансової допомоги більше трьох місяців, Правління Асоціації подає позов до суду на ОСББ боржника. Судові витрати оплачуються за рахунок коштів Асоціації та покладаються на ОСББ боржника у позовній заяві.
- 3.3. Умовами надання поворотної безвідсоткової фінансової допомоги з Фонду є:
 - 3.3.1. Залучення фінансової допомоги на заходи, зазначені у пунктах 2.1.-2.17 розділу 2 цього Положення.
 - 3.3.2. Обґрунтована заявником можливість повернення фінансової допомоги протягом не більше 2 (двох) років.
 - 3.3.3. Відсутність у члена Асоціації заборгованості перед Асоціацією зі сплати членських та інших внесків.
 - 3.3.4. Рівень поточної оплати співвласниками багатоквартирного будинку об'єднання співвласників багатоквартирного будинку (члена Асоціації) внесків та платежів такому об'єднанню не нижче 80 %.
 - 3.3.5. Відсутність у члена Асоціації простроченої заборгованості перед третіми особами.
 - 3.3.6. Для отримання фінансової допомоги з Фонду зацікавлений член Асоціації подає Правлінню Асоціації заяву за формою згідно з додатком 1 до цього Положення. До заяви додається копія рішення про залучення фінансової допомоги, прийнятого Правлінням члена Асоціації або загальними зборами члена Асоціації відповідно до повноважень зазначених у Статуті члена Асоціації, а також інші документи, перелік яких визначається Правлінням Асоціації:
 - 3.3.6.1. Заява (за формою згідно з додатком 1 до цього Положення).
 - 3.3.6.2. Копія паспорту та ідентифікаційного коду уповноваженої від імені ОСББ особи для підписання договору на отримання фінансової допомоги.
 - 3.3.6.3. Протокол зборів правління ОСББ про отримання поворотної фінансової позики з «Револьверного фонду», на якому зазначені підписи членів правління та членів ревізійної комісії, або протокол загальних зборів із копією додатку до протоколу із підписами співвласників.
 - 3.3.6.4. Банківська виписка надходжень та витрат за шість місяців (у разі новоствореного ОСББ за весь період існування).
 - 3.3.6.5. Кошторис ОСББ на поточний рік.
 - 3.3.6.6. Довідка з банку, яка підтверджує наявність/відсутність кредитних зобов'язань ОСББ.

USAID

ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

3.3.6.7. Рахунок або проектно-кошторисна документація на заходи, які будуть профінансовані за рахунок фінансової допомоги. В разі аварійної ситуації, яка вимагає негайного її усунення, необхідно надати акт обстеження, при потребі висновок компетентних органів, і рахунок, де зазначено вартість та заходи, які будуть профінансовані за рахунок фінансової допомоги.

3.4. Подана заява у 15-денний строк розглядається Правлінням Асоціації на відкритому засіданні, а в разі отримання правлінням заяви на отримання членом Асоціації поворотної фінансової позики на усунення аварійної ситуації - заява розглядається Правлінням у 3-денний строк. На відкрите засідання Правління Асоціації з розгляду заяв запрошується представник заявника та мають право бути присутніми представники будь-яких членів Асоціації. За рішенням Правління Асоціації на засідання, на якому розглядається заява про надання фінансової допомоги з Фонду, можуть бути запрошені також інші особи (їхні представники), які надали добровільні внески, пожертви або гранти до Фонду тощо.

3.5. Правління Асоціації на своєму засіданні перевіряє заявку на відповідність умовам, зазначеним у пункті 3.3. розділу 3 цього Положення. У разі невиконання хоча би однієї із зазначених умов, заявка відхиляється, про що Правління Асоціації письмово інформує заявника.

3.6. У разі, якщо подана заявка відповідає умовам, зазначеним у пункті 3.3. розділу 3 цього Положення та наявності у Фонді достатньої для задоволення заявки суми коштів, Правління Асоціації приймає рішення про надання заявнику фінансової допомоги з Фонду.

3.7. 20% загальної суми коштів револьверного фонду передбачені виключно для усунення термінових аварійних ситуацій, решта 80% - на планові заходи з ремонту та модернізації житлового фонду.

3.8. У разі відсутності у Фонді достатньої суми коштів для задоволення заявленої потреби, Правління Асоціації приймає рішення про надання заявнику фінансової допомоги з Фонду після накопичення у Фонді необхідної суми.

На прохання заявника, Правління Асоціації може прийняти рішення про надання фінансової допомоги на меншу суму коштів (фактично наявну в Фонді).

3.9. У разі, якщо на дату проведення засідання Правління Асоціації з розгляду заяв про надання фінансової допомоги із Фонду до Правління Асоціації надійшло дві чи більше заяв, загальна сума яких перевищує наявні у Фонді кошти, Правління за рівних умов віддає перевагу в порядку пріоритету задоволенню таких заяв:

- які передбачають кошти на усунення аварійних ситуацій в будинку;
- в яких передбачається співфінансування з державних, обласних, міських або міжнародних фондів та установ;
- членів Асоціації, які ще не отримували фінансову допомогу із Фонду;
- які передбачають меншу суму фінансової допомоги;
- які передбачають швидше повернення фінансової допомоги;
- членів Асоціації, які довший час перебувають в Асоціації.

3.10. Із заявником, заяву якого було задоволено, Правління Асоціації укладає договір про надання фінансової допомоги з Фонду на умовах, визначених цим Положенням і задоволеною заявою, та відповідно до форми договору, визначеної у додатку 2 до цього Положення.

3.11. Повернення фінансової допомоги здійснюється щомісячно, рівними частинами протягом строку, обумовленого в договорі з можливістю дострокового погашення. Платежі на повернення фінансової допомоги ОСББ сплачує на рахунок, відкритий згідно п.п. 1.4 розділу 1 цього Положення.

3.12. Повернуті ОСББ – членом Асоціації кошти фінансової допомоги на рахунок Револьверного Фонду використовуються на надання фінансової допомоги іншим учасникам Асоціації.

3.13. Договір передбачає:

3.13.1. Право Правління Асоціації здійснювати контроль за цільовим використанням фінансової допомоги з Фонду, у тому числі шляхом ознайомлення з банківськими виписками ОСББ, актами приймання-передавання виконаних робіт (наданих послуг).

3.13.2. Дострокове припинення договору і дострокове повернення позичальником усієї суми фінансової допомоги відбувається в разі виходу або виключення позичальника з Асоціації, а також у разі неповернення ним чергової частини фінансової допомоги, несплати ним членських внесків до Асоціації, невиконання позичальником інших фінансових зобов'язань перед Асоціацією більше трьох місяців. В такому випадку Голова правління Асоціації подає позов до Суду на ОСББ боржника. Судові витрати оплачуються за рахунок коштів Асоціації та покладаються на ОСББ боржника у позовній заяві.

3.14. Фінансова допомога з Фонду перераховується ОСББ-отримувачу лише після підписання з ним Правлінням Асоціації договору про поворотну фінансову допомогу.

4. Джерела формування коштів Фонду

Кошти Фонду формуються за рахунок:

-цільових грошових внесків членів Асоціації до Фонду, які сплачуються в розмірах, порядку та строки, встановлені Загальними зборами Асоціації.

-коштів міського бюджету;

-благодійних внесків, пожертв, грантів, іншої безповоротної фінансової допомоги, отриманої Асоціацією, якщо відповідні благодійники, жертвувачі, грантодавці, надавачі допомоги визначили метою надання таких внесків, пожертв, грантів, допомоги зарахування їх до Фонду;

-інших джерел, не заборонених законодавством України.

5. Контроль за витрачанням і наповненням Фонду

5.1. Контроль за витрачанням і наповненням Фонду, за правомірністю надання Правлінням Асоціації фінансових допомог з Фонду здійснює Ревізійна комісія (Ревізор) Асоціації.

5.2. На вимогу осіб, що внесли до Фонду благодійні внески, пожертви, гранти, іншу безповоротну фінансову допомогу, кошти міського бюджету їм надається звіт про використання коштів Фонду, із відповідними підтверджуючими документами.

6. Розрахунки із членами Асоціації при виході з Асоціації.

В разі виходу (в результаті його виключення, припинення або виходу) ОСББ – члена Асоціації з Асоціації, йому повертаються з Фонду кошти пропорційно до сплачених (здійснених) ним внесків до Фонду.

При цьому здійснюється залік заборгованості перед Фондом такого члена Асоціації. Якщо член Асоціації має борг перед Фондом, сума якого перевищує суму сплачених (здійснених) ним внесків до Фонду, і відмовляється сплатити цей борг, суперечка вирішується у судовому порядку. В такому випадку Голова правління Асоціації подає позов до Суду на ОСББ боржника. Судові витрати оплачуються за рахунок коштів Асоціації та покладаються на ОСББ боржника у позовній заяві.

7. Ліквідація Револьверного фонду.

7.1. Діяльність Асоціації та Револьверного фонду припиняється шляхом ліквідації або реорганізації за рішенням Загальних зборів Асоціації та на інших підставах, передбачених законодавством України та Статутом Асоціації.

7.2. У разі ліквідації Асоціації згідно рішення Загальних зборів Асоціації, ліквідація здійснюється ліквідаційною комісією, призначеною Загальними зборами Асоціації.

7.3. Ліквідаційна комісія проводить свою діяльність в порядку, визначеному законодавством України.

7.4. При реорганізації Асоціації її права та обов'язки переходять до її правонаступника. Асоціацію не може бути реорганізовано в юридичну особу, метою діяльності якої є одержання прибутку.

7.5. У разі реорганізації Асоціації Загальні збори за поданням правління визначають правонаступників Асоціації і затверджують відповідні баланси згідно із законодавством України.

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

7.6. Асоціація вважається припиненою з дня внесення про це відповідного запису до Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців.

7.8. У разі ліквідації Асоціації та/або Фонду Асоціації кошти Фонду повертаються джерелам його наповнення пропорційно до сплачених (здійснених) ними внесків і платежів до Фонду. При цьому здійснюється залік заборгованості перед Фондом кожного члена Асоціації. Якщо член Асоціації має борг перед Фондом, сума якого перевищує суму сплачених (здійснених) ним внесків до Фонду, і відмовляється сплатити цей борг, суперечка вирішується у судовому порядку. В такому випадку Голова правління Асоціації подає позов до Суду на ОСББ боржника. Судові витрати оплачуються за рахунок коштів Асоціації та покладаються на ОСББ боржника у позовній заяві.

**Додаток № 1 до Положення
про Револьверний Фонд**

Голові правління АОСББ « _____ »

Голови правління ОСББ
« _____ »

Код за ЄДРПОУ _____

Адреса _____

Поштовий індекс _____

Телефон _____

ЗАЯВА

про надання поворотної безвідсоткової фінансової допомоги за рахунок коштів
Револьверного Фонду

Прошу надати поворотну безвідсоткову фінансову допомогу за рахунок коштів
Револьверного Фонду в сумі _____

_____ (вказати цифрами та прописом)

для _____
(вказати на що передбачається використати фінансову допомогу)

До заяви додаються документи:

« _____ » _____ 20____ року _____
(підпис) (П.І.Б.)

Заяву та документи на _____ аркушах прийнято « _____ » _____ 20____ року
та зареєстровано за № _____
Документи прийняв _____
(підпис) (П.І.Б., посада)

ДОГОВІР ПРО НАДАННЯ ПОВОРОТНОЇ БЕЗВІДСОТКОВОЇ ФІНАНСОВОЇ ДОПОМОГИ

м. _____ «__» _____ 20__ року

Асоціація об'єднань співвласників багатоквартирних будинків «_____»

_____ (Повна назва позикодавців, надалі - Надавач)
в особі голови правління _____,
(П.І.Б.)

що діє на підставі Статуту, з однієї сторони, та ОСББ «_____»

_____ (Повна назва позичальника, надалі - Отримувача)
іменоване надалі Отримувач, в особі _____,
(П.І.Б.)

що діє на підставі Статуту, з іншої сторони (надалі - Сторони), уклали договір поворотної безвідсоткової фінансової допомоги (надалі - Договір) про наступне.

1. Предмет Договору

1.1. Надавач надає Отримувачу кошти у вигляді поворотної безвідсоткової фінансової допомоги (далі – Допомога), а Отримувач зобов'язується повернути її відповідно до затвердженого Асоціацією Порядку отримання поворотної фінансової допомоги (далі Порядок).

1.2. Відсотки за користування поворотною фінансовою допомогою Отримувачу не нараховуються.

1.3. Поворотна фінансова допомога має бути повернена Отримувачем Надавачу в повному обсязі та не є доходом Отримувача.

2. Розмір, порядок і строки надання поворотної безвідсоткової фінансової допомоги

2.1. Поворотна фінансова допомога надається в національній валюті України у безготівковій формі платіжним дорученням шляхом перерахування відповідних грошових коштів на банківський рахунок Отримувача.

2.2. Розмір поворотної фінансової допомоги становить

_____ (Цифрами та прописом, грн.)

а цільовим призначенням _____

2.3. Правління Асоціації здійснює контроль за цільовим використанням поворотної безвідсоткової фінансової допомоги з Фонду, у тому числі шляхом ознайомлення з банківськими виписками Отримувача, проектно-кошторисною документацією, актами приймання-передавання виконаних робіт (наданих послуг).

2.4. Строк надання поворотної фінансової допомоги розпочинається з моменту набрання чинності цим Договором і становить _____ (_____) місяців з моменту надходження грошових коштів на поточний рахунок Отримувача.

3. Порядок повернення поворотної фінансової допомоги

3.1. Отримувач зобов'язується повернути Надавачу надану за даним Договором поворотну фінансову допомогу у повному розмірі до ____ 20 ____ року включно. Повернення поворотної фінансової допомоги здійснюється щомісячно рівними частинами (до 25 числа кожного місяця).

3.2. Поворотна фінансова допомога повертається шляхом перерахування відповідних грошових коштів на рахунок Револьверного фонду Надавача.

3.3. Строк повернення поворотної фінансової допомоги може бути скорочений в односторонньому порядку за бажанням Отримувача. Отримувач має право достроково повернути поворотну фінансову допомогу повністю або частково. У цьому випадку повернення здійснюється шляхом внесення Отримувачем відповідних грошових коштів шляхом їх перерахування на рахунок Револьверного фонду.

3.4 Договір вважається розірваним з моменту надходження грошових коштів у повному обсязі на рахунок Револьверного фонду Надавача.

4. Відповідальність Сторін

4.1. У випадку порушення своїх зобов'язань за Договором Сторони несуть відповідальність, визначену Договором та чинним законодавством України.

4.1.1. Порушенням зобов'язання є його невиконання або неналежне виконання, тобто виконання з порушенням умов, визначених змістом зобов'язання.

4.1.2. У разі не повернення обов'язкового щомісячного платежу більше трьох місяців або нецільового використання поворотної фінансової допомоги, голова правління АОСББ подає позов до суду на ОСББ боржника щодо дострокового повернення повної суми поворотної фінансової допомоги. Судові витрати оплачуються за рахунок коштів АОСББ «_____» та покладаються на ОСББ боржника у позовній заяві.

4.1.3. За прострочення Отримувачем строку повернення суми поворотної фінансової допомоги, який визначений в п. 3.1. даного Договору, Отримувач сплачує Надавачу пеню в розмірі подвійної облікової ставки Національного банку України від суми неповернутої поворотної фінансової допомоги за кожний день прострочення повернення поворотної фінансової допомоги, включаючи день оплати, на підставі письмової претензії Надавача.

Ці оплати надходять на рахунок Фонду, як поповнення.

5. Дія договору

5.1. Цей Договір набирає чинності з моменту його підписання та діє до «___» _____ 20__ року, але в будь-якому випадку, до повного виконання Сторонами своїх зобов'язань, що випливають з умов цього Договору

5.2. Закінчення строку цього Договору не звільняє Сторони від відповідальності за його порушення, яке мало місце під час дії цього Договору.

5.3. Якщо інше прямо не передбачено цим Договором або чинним законодавством України, зміни у цей Договір можуть бути внесені тільки за домовленістю Сторін, яка оформлюється додатковою угодою до цього Договору.

5.4 Зміни до цього Договору набирають чинності з моменту підписання Сторонами відповідної додаткової угоди до цього Договору.

6. Порядок вирішення спорів

6.1. У разі виникнення спорів з питань, що становлять предмет Договору, Сторони вирішують шляхом переговорів.

6.2. Всі суперечки між Сторонами, в яких не буде досягнута згода, вирішуються судом у відповідності до чинного законодавства України.

7. Інші умови

7.1. Умови Договору мають однакову зобов'язальну силу для Сторін і можуть бути змінені тільки з їх взаємної згоди з обов'язковим складанням письмового документа.

7.2. Після вступу в силу Договору всі попередні переговори за ним, листування, попередні угоди та протоколи про наміри з питань, що так чи інакше стосуються Договору, втрачають юридичну силу.

7.3. Жодна із Сторін не має права передавати свої права за Договором третій стороні без письмової згоди іншої Сторони.

7.4. При вирішенні питань, не врегульованих Договором, Сторони керуються чинним законодавством України.

7.5. Надавач є не прибуткова організація.

7.6. Отримувач є неприбуткова організація.

7.7. Договір складений у двох аутентичних примірниках, які мають однакову юридичну силу.

7.8 Сторони несуть повну відповідальність за правильність вказаних ними у цьому Договорі реквізитів та зобов'язуються своєчасно у письмовій

USAID

ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

формі повідомляти іншу Сторону про їх зміну, а у разі неповідомлення несуть ризик настання пов'язаних із цим несприятливих наслідків.

7.9. Отримувач підписанням договору стверджує, що він ознайомлений з Положенням про Револьверний Фонд.

8. Реквізити Сторін

8.1. Надавач

АОСББ « _____ »

Адреса _____

Телефон _____

IBAN: _____

ЄДРПОУ _____

П.І.Б., посада _____

(Підпис)

М.П.

8.2. Отримувач

ОСББ « _____ »

Адреса _____

Телефон _____

IBAN: _____

ЄДРПОУ _____

П.І.Б., посада _____

(Підпис)

М.П.

USAID

ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

При підготовці матеріалів використанні наступні відкриті джерела інформації

Інформація по будівельним нормам, проектам міжнародної технічної допомоги <https://www.minregion.gov.ua/>

Інформація про діючі проекти Міжнародної технічної допомоги та енергоефективність <https://saee.gov.ua/uk/activity/mizhnarodne-spivrobotnytstvo/proekty>

Енергетичний менеджмент в українських містах <https://misto-em.org.ua/>

ГО «Асоціація енергетичних аудиторів» <https://aea.org.ua/>

Державне агентство з енергоефективності та енергозбереження України https://saee.gov.ua/uk/content/energoserwis_1

Асоціація міст України:

https://auc.org.ua/library?field_subject_tid=378&type=All&page=4

Проект «Енергоефективність громадських будівель в Україні (UPBEE)» https://auc.org.ua/sites/default/files/library/14-20_oleksandr_antonyuk.pdf

Сайт Міністерства розвитку громад та територій України: <https://www.minregion.gov.ua/press/news/pro-neobhidnist-vprovadzhennya-energoefektyvnyh-zahodiv-rozvasnennya-minregionu/>

Сайт Децентралізація: <https://decentralization.gov.ua/energoeffect/enerhomenedzhment>

Розпорядження КМУ від 29 грудня 2021 № 1803-р «Про Національний план дій з енергоефективності на період до 2030 року» та План заходів: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-nacionalnij-plan-dij-z-energoefektivnosti-na-period-do-2030-t291221>

Державне агенство з енергоефективності та енергозбереження України: <https://saee.gov.ua/uk/content/energy-efficiency>

Комплексна програма підвищення енергоефективності, енергозбереження та розвитку відновлюваної енергетики у Львівській області на 2021 – 2025 роки: <https://vivoblrada.gov.ua/public/vendor/adminlte/plugins/ckeditor/plugins/kcfinder-master/upload/files/Rishenay%20sesiu/8%20sklukanay/3/1/062.zip>

Про внесення змін до Комплексної програми підвищення енергоефективності, енергозбереження та розвитку відновлюваної енергетики у Львівській області на 2021 – 2025 роки та затвердження переліку об'єктів бюджетної сфери: <https://loda.gov.ua/documents/33672>

Про затвердження Програми підтримки ОСББ м. Хмельницького на 2020-2023 роки і Порядку фінансування заходів Програми підтримки ОСББ м. Хмельницького на 2020-2023 роки: <https://khm.gov.ua/uk/content/pro-zatverdzhennya-programy-pidtrymky-osbb-m-hmelnyckogo-na-2020-2023-roky-i-poryadku>

Енергетичний кооператив «Сонячне місто» Славутич: <https://solartown.com.ua>

Кооператив SolarCloud с. Іванків Тернопільська область: <https://solarcloud.com.ua>

Український кластерний альянс: <https://www.clusters.org.ua>

Хмельницький енергетичний кластер: <https://www.facebook.com/RenewableEnergyCluster>

USAID

ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо створення умов для запровадження комплексної термомодернізації будівель» від 9 липня 2022 року № 2392-IX: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2392-20#Text>

Сайт NEFCO і про NEFCO: https://www.nefco.int/wp-content/uploads/2020/03/NEFCO_energy-saving-credits_UA.pdf,
<http://investrv.org.ua/storage/web/source/1/aV3jP4ctQF7P-ydqc3mOZFCZ-Zqkp3fe.pdf> ,
<https://niss.gov.ua/sites/default/files/2022-04/nefko.pdf>